

Dan Carlin'in *Hardcore History* isimli podcastinde Atom bombasının atılmasının ahlakiliğiyle ilgili bir bölüm dinliyorum. 2. Dünya Savaşı'ndaki diğer (konvansiyonel) bombalama faaliyetlerinin de *daha* ahlaki sayılmayacağını ve mesela 10 Mart 45'teki Tokyo bombardmanı gibi bazılarında, iki atom bombasının verdiği toplam zarardan daha fazlasını verdiğini söylüyor. Yangın bombaları insanları küle çevirip, borulardaki suların bile kaynamasına sebep olmuş. Sokaklardan alev ve kaynar su karışımının yağdığını düşünün.

Hava kuvvetlerinin savaşlarda kullanılması, en çok sivillerin ölmesine sebep oldu diyor. Doğrudan silah fabrikalarına veya askeri hedeflere saldırmak mümkün olmadığı için, doktrinleri sivillerin zararını hedeflemese bile, *tali zarar* (collateral damage) kapsamında sivillerin daha çok zarar gördüğünden bahsediyor.

Almanların savaşa hazırlanırken uçakları şehirleri dümdüz etmeye yönelik değil, askeri hedeflere yönelik tarhettiğini ve bu sebeple 1940'taki *Londra Hava Harbi'nin* sivillere nisbeten daha az zarar verdiği söyleniyor.

Yine de 2. Dünya Savaşında (1. Harbin aksine) iki tarafın da kimyasal silah kullanmamış olmasından, insanların savaşmayı *öğrendiği* sonucu çıkıyor herhalde.

Derler ki, Amerika savaşın bitimine az kala bu bombaları kullanarak aslında Sovyetlere bir *mesaj* vermiş oldu. Çünkü Sovyetler Alman cephesinde işleri bittikten sonra Japonya'yı da işgal etmeye niyetleniyordu ve Amerika, bombaları atarak, *burası benim* dedi. Bu durumda ahlakilik biraz daha şüpheli hale geliyor tabii. Çünkü nükleer bombaların *açıklaması* bunların korkunçluğu nisbetinde savaşa mani cihazlar olduğu yolundadır. Bir nükleer harbe girmemek için, *düvel-i muazzama*, hiçbir harbe girmeyecek.

Bu zamana kadar doğru çıkan bir tahmin. Savaşa çok yaklaştıkları Küba Krizi gibi zamanlarda bile, son söz söyleme cesareti gösteremediler.

Ancak bu doktrin tabi, bu silahların sadece devletlerin elinde bulunması kabulüne dayanıyor. Devletlerin sorumluluğuna sahip olmayan başka bir örgütün eline geçmesi durumunda ne olabilir, bilemiyoruz. Bir örgüt aynı anda hem Washington, hem Pekin, hem Moskova'da nükleer bomba patlatsa, dünya nasıl bir yere dönüşür?

Savaşta ahlakilik, diğer bütün şartları sağladıktan sonra gelen bir şart. Şuna inanırım: Bir askerin önünde sivillere zarar vermeden savaşı kazanma imkanı varsa, bu imkanı kullanır ancak hemen hiçbir durumda böyle bir imkan yoktur. Ahlakilik eğer zaferden eminseniz gözetilebilecek bir kriter ve zaferden (veya mağlubiyetten) emin olan zaten savaşa girmez.

O sebeple Batı'nın *terörizm* şikayetleri bana pek işlemiyor. Terörü bir savaş doktrini haline getiren, şehirleri dümdüz etmeyi savaşa dahil gören kendileriydi. Bunu icad edince, birileri de sivilleri öldürmenin *savaşın kendisi* olduğu yolunda canavar doktrinleri üretecekti.

Neye iman ediyorum? Neyi seviyorum? Neden böyle yaşıyorum? İnsanın bu soruların tamamına net bir cevap vermesi zor. Sorular soruları doğuruyor ve bu soruların içinde *neden böyle de şöyle değil?* anlamı var. *Neden böyle yaşıyorsun* aslında *neden şöyle yaşamıyorsun* demek.

Neticede insanın nasıl yaşadığını kendinden çok başkaları belirliyor. Onlara *göre* kendini konumlandırıman icap ediyor. Toplumdan en uzak insan bile, uzaklığını topluma borçlu.

Bazen otistiklerin aslında telepatiyle iletişim kurmayı bildikleri ve bu sebeple konuşmayı sevmedikleri gibi bir fikir gelir aklıma. Uç bir örnek. Ancak bu bilgilerini uygulayacakları kimse olmadığı ve onlara *telepatik dili* öğretecek biri olmadığı için konuşamaz ve anlaşılamazlar. Doğuştan sağırları bir araya getirdiğimizde kendilerine has bir dil üretmeye başlıyorlar ve bu dillerin grameri oluyor. İşaret lisansı. Belki konuşmak *istemeyenlerin* de anlamadığımız, bizim kör olduğumuz başka bir dilleri var. Anlamadığımız için onları kendimize benzetmeye çalışıyoruz.

Çünkü *toplum* denen kavram, tek tek bireylerden mürekkep ama o bireylerin bir kısmının (belki büyük kısmının) hissesine sahip. Anne babasına yeterince özgür fikirli olmadıkları için kızan ergen, anne babanın özgür fikirli olmayışlarının sebebinin de yine başkaları olduğunu ve bu başkalarının da yine başkalarına bağlı olduğunu unutuyor. Toplum bir örgü, insanlar birbirlerini tutuyor.

Bir toplumu değiştirmek nasıl mümkün olur? Anlamak değil ama değiştirmek. Anlamak değil ama yönlendirmek. Çalışma ve kazanma şartları değiştiğinde toplumun değerleri de değişiyor mesela, bunu bekliyoruz. Bu her zaman doğru mu?

İnsanlar sahip olamayacaklarına, neden sahip olmadıklarını rasyonelleştirme konusunda başarılı. Ahlak dedikleri de böyle yaşıyor. Gerçekte ahlaksızlık yapamayacak insanların kendi durumlarını rasyonalize etmesi.

O sebeple birileri ahlaksızlık yapacak imkana kavuşup, aslında ahlakının o kadar da sağlam olmadığını farkettiğimizde kızıyoruz. Bu genel bir desen haline geliyor. Zayıfken, güçsüzken insanlar ahlaklı, güçlüyken elinden geleni ardına koymuyor. Bu ikincisinde de rasyonelleştirme mümkün. Eminim gidip birilerinin evinden, elinden parasını çarpanların bile bunu açıklamak için kullandıkları sebepler vardır.

Bu konu, yani rasyonelleştirme konusu, insanların söyledikleriyle düşündükleri arasındaki uçurumun da sebebi. Kendileri hakkında bile insanların pek fikirleri yok. Kendilerini olmadıkları gibi görüyorlar, bunu yaparken de kendilerine yalan söylüyorlar.

Şimdi yazının burasında aklıma tabii *ya sen?* diye bir soru gelir. Bu sorunun cevabı *ben de*. İnsanlardan bahsederken, kendimi ayrı tutmuyorum. Belki ben de eğer elimde imkan olsa kötülük işleyeceğim. İyi bir insan gibi görünüyorum olmam belki sadece korkudandır. Ahlaklı duruşum (ve hatta bu yazılar) bu korkuyu rasyonelleştirmek ve aslında kendim sahipleniyormuş gibi yapmaktır. Ne biliyorsun?

İnsan kendini farklı şartlara koymadan bilemiyor. Başkalarını kötülükle eleştirmek kolay ancak bu zamana kadar yeterince maddi kolaylıkla *fethedilemeyecek* nadir insan gördüm. Belki hiç yoktur. *Herkesin bir fiyatı var* kadar basit değil ama fiyat yanına bir de hikaye anlattıysan, fiyatı nakdî değil de, aynî ve bilhassa hizmet cinsinden, hayatını sair şekilde kolaylaştırarak *ödersen* herhalde herkesi *ele alabilirsin*. Tabii bu *ele alan* için de geçerli.